

АКТУАЛЬНІСТЬ ВИВЧЕННЯ ПСИХОЛОГІЇ УСПІХУ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

Шевель А.О.,

канд. філос. наук, доцент

Сумський національний аграрний університет

В наш час дуже важливо передбачити нерозривну єдність світоглядної, фундаментальної, соціально-гуманітарної та спеціальної підготовки студентів з метою формування у них цілісного бачення і розуміння зовнішнього світу.

Питаннями дослідження проблеми успіху займалася низка науковців: У. Джемс (самоповага = успіх / домагання), К. Левін, Ф. Хоппе (зв'язок успіху / неуспіху з рівнем домагань особистості), М. Аткинсон, Р. МакКлелланд (мотивація прагнення до успіху й уникнення невдачі), А. Маслоу, К. Роджерс (успіх як тенденція до самоактуалізації), А. Адлер, К. Г. Юнг (успіх як основа успішної самореалізації).

Позицію про те, що успішність є важливим складником для конкурентоспроможності майбутнього фахівця поділяли видатні науковці. Серед них треба зазначити Амеліну С. А., Аптекаря М. Д., Богомолова С. І., Браже Т. Г., Васяновича Г. П., Громкову М. Т., Гуревичова М. М., Згуровського Ю. Ф., Зіньковського Ю. Ф., Зуєва К. Е., Євдокимову О. О., Ігнатюк О. А., Коваленко О. Е., Козлакову Г. А., Марігодова В. К., Пономарьова О. С., Попову О. П., Романовського О. Г., Скляра П. П. та інших.

В нашому дослідженні спочатку звернімося до етимологічного значення слова «успіх».

Поняття успіху найчастіше має два змісти: 1) вдача у досягненні чого-небудь; 2) суспільне визнання. Якщо виключити ймовірний характер вдачі (везіння, збіг обставин тощо), то останнє завжди є наслідком максимально повного самовираження людини на основі використання всіх її можливостей, «життєвого потенціалу». Те ж можна сказати й відносно суспільного визнання.

Б. Г. Ананьєв наголошував на тому, що саме «активність творчої діяльності людини, втілення, реалізація у ній всіх великих можливостей історичної природи людини обумовлюють й неповторний внесок особистості в суспільний розвиток» і, як наслідок цього, її суспільне визнання.

Успіх тісно пов'язаний із соціальною природою людини, вдалою структурованістю її психологічного простору та часу. Щоб досягти успіху, особистість має бути включена у соціум і відособлена від нього. Тоді вона зможе злитися з професійною групою, почуватися з нею як єдине ціле, і водночас виокремитися, стати помітною, незамінною, визнаною. Крім того, вона має відчувати плин часу свого життя, не відкладаючи на далеке майбутнє те, чого потрібно досягати вже тепер.

Моделі успіху, що транслуються засобами масової інформації чи вилучаються з мемуарів, біографій та інтерв'ю, охоплюють такі елементи: сферу активності (одну чи кілька, публічну – приватну), життєві обставини (перешкоди, кризові ситуації), соціальні індикатори успіху (суспільне визнання, фінансові досягнення, авторитет, владу), індивідуальні індикатори успіху (нову ідентичність, самоповагу, задоволеність життям), внутрішні ресурси (ділові, моральні, творчі, соціально-психологічну компете

нтність, стратегії копінгу тощо), ресурси середовища (підтримку, допомогу, протекцію, везіння).

Шанси стати успішною більші у людини, яка має відповідні здібності та мотиви, виражені диспозиції до досягнення, яка вже ознайомена з перемогами та вірить у себе. Як правило, відповідна структура особистості формується ще в дитячі роки, і перші успіхи радісно переживаються саме у сім'ї. Хоча можливі й контрсценарії, коли людина, яку ніколи не підтримували батьки й учителі, всупереч життєвим обставинам доводить собі та своєму колишньому оточенню, чого вона варта.

Розглянемо внесок в розвиток психології успіху канадсько-американського спікера, всесвітньо відомого мотиваційного коуча й мільярдера Браяна Трейсі.

Ще з юнацтва його постійно цікавило питання: чому при рівних можливостях одні люди успішні, а інші - ні.

До переліку американських бестселерів відносять його книгу «Вийди із зони комфорту». Саме вона зробила письменника таким популярним у всьому світі. У цьому творі автор дає 21 цінну пораду щодо того, як правильно організувати свій робочий час, навчитися ставити чіткі завдання, планувати і досягати успіху в будь-якій справі. Книга перекладена на 40 мов світу, а її загальний тираж перевищує 1,2 млн примірників.

Б. Трейсі виокремлює сім основних складових успіху.

1. Мир у душі. Лише живучи в гармонії з власними вищими цінностями та внутрішніми переконаннями, ви зможете досягти миру в душі.

2. Здоров'я й енергія – нормальний фізичний стан людини. У тіла є природне прагнення до здоров'я, і тіло про нього піклується навіть за відсутності фізичного та ментального втручання.

3. Ставлення з любов'ю до тих, хто поруч із вами, до людей, які вас люблять і піклуються про вас.

4. Фінансова свобода. Більшість неприємностей пов'язана із занепокоєнням через гроші.

5. Високі цілі й ідеали, що складають зміст вашого життя.

6. Самопізнання і самосвідомість, що йдуть пліч-о-пліч із внутрішнім щастям і зовнішніми досягненнями.

7. Відчуття самореалізації або того, що ви стаєте тим, ким хочете стати [3, 124].

Визначення семи складових успіху дає набір цілей, яких необхідно досягти майбутньому фахівцю. Життя переконливо свідчить про те, що далеко не кожна людина, яка до чогось прагне, ставить перед собою певну мету та реально її досягає. Дуже рідко трапляються люди, яким удається більш-менш повно реалізувати свій потенціал і досягти успішного виконання життєвих планів. Прагнення ж до життєвого успіху, особливо в молодому віці, властиве майже кожному. Треба лише навчитися його реалізовувати. При цьому варто пам'ятати, що всі можливості життєвого успіху закладено в нас самих. Визначаючи мету, ми даємо поштовх процесу вивільнення внутрішніх сил. Вони зможуть розкритися у процесі нашого особистісного зростання.

Зазначимо, що сучасні уявлення про ефективну, успішну, творчу особистість чітко співвідносяться з положеннями суб'єктного підходу до розуміння життєвого шляху особистості. Автор синтез-технології – нового психологічного практичного нап-

ряму – Микола Іванович Козлов так описує філософію життя ефективної людини: «Кожна людина – автор свого життя. ... Якщо вона представляє себе Жертвою – це також її авторський твір. А ті дії, які людина вважає вимушеним чи природним своїм реагуванням на також є її довільним і вільним, авторським вибором. У кожній людині, як у Всесвіті, є все, треба лише вміти відкрити й використати потрібне. ... Отриманий людиною результат свідчить передусім не про вдалі чи складні обставини, а про істинні наміри людини. Ваш головний вибір і головна життєва вдача – вибір між принципово різними способами досягти успіху в житті: перший спосіб – свій успіх створити самому, досягти його своїми зусиллями, другий – очікувати його, як подарунок від світу, чи отримати за рахунок когось». Так визначаються у своєму виборі та з'являються на світ Діячі і Паразити.

Ще важливішими є питання, що визначають філософію життя кожної людини (за М. І. Козловим): заради чого, заради кого ви живете? куди, на що спрямовано ваш успіх? Серед Споживачів, Паразитів, Романтиків і Творців, виокремлених автором синтез-технології, нашу увагу привертає група Творців: їм властиво піклуватися не лише про себе, але й про інших людей і власне життя загалом, усвідомлюючи себе не лише як унікальну «одиницю в космічній порожнечі», але і як учасника та продовжувача людської історії. Творцю властиве відчуття того, що його життя «зробили» таким багато людей до нього, і він сам зможе внести в життя потрібний вклад для майбутнього і майбутніх. Творець набуває, має і багатіє, щоб творити [2, 56].

У цьому контексті Е. Фромм ставив подібне запитання як вибір: «Мати чи Бути», А. П. Брег – ще простіше: «Жити, щоб їсти, чи їсти, щоб жити?».

Людина має вроджене бажання досягти успіху – це щось настільки ж природне для неї, як і подих. Одна з найбільших її потреб – досягти мети у житті, для чого необхідно знання механізму успіху. «Успіх – це постійне здійснення тих цілей, що ми поставили перед собою, і які винятково важливі для нас». Успіх – це не лише результат, але й процес руху на шляху до його досягнення, розвиток можливостей людини, розкриття її потенціалу.

У психології успіх найчастіше розуміють як уміння у душі гармонії і рівноваги пристосуватися до різноманітних і постійно мінливих умов життя; особливу оцінку людиною результату власних дій і зусиль, показник її своєрідного становища у суспільстві, що, відповідно, задає специфіку її соціальних зв'язків і відносин; реалізацію певного прагнення людини у конкретній життєвій ситуації, досягнення бажаної соціальної позиції та переживання задоволеності й високої самооцінки; є позитивним результатом наполегливої і непростої діяльності, спрямованої на досягнення значущих особистісних цілей, що відтворюють водночас і соціальні орієнтири суспільства; особистісне зростання і розвиток. Це такий розвиток сили та здібностей, за допомогою яких людина досягає бажаних етапів у своєму житті, організовує свою енергію і зусилля, а також знання і здібності.

Категорію «успіх» часто використовують нарівні з такими поняттями як самоутвердження, самореалізація, мета, сенс життя, визнання, культурний ідеал, стандарт тощо. Тому в психології складно визначити зміст цього поняття.

На переконання І. Г. Єрмакова, «життєвий успіх – це і результат, і суспільна оцінка результату (результатів) життєвого проекту. Він не може розглядатись у відриві

від передбачених проектом творінь або дій особистості, які оцінені як успішні, здобули визнання. Життєвий успіх – це важливий критерій результативності життєвого проекту, його значущості для оточуючих особистість людей» [1, 345].

Вагомий внесок у дослідження проблеми успіху зроблено психологом Куртом Цадеком Левіним і його психологічною школою, які довели, що не ступінь складності завдання, а рівень домагань (за Тамарою Вульфовною Дембо (американський психолог, учениця Курта Левіна, професор та почесний доктор Університета Кларка) - особистості стає вирішальним чинником визначення певного результату як успішного чи неуспішного. Якщо результат досягає змодельованого завдяки рівню домагань чи перевищує його, виникає відчуття успіху, якщо ж ні – людина переживає невдачу. Як правило, після успіху рівень домагань людини підвищується, а після невдачі – знижується.

Сучасний етап соціально-економічного розвитку нашої країни висуває до молодого фахівця безліч вимог стосовно його конкурентоздатності, структурними компонентами якої є професійно-особистісні компетенції (знання, вмінні, навички, компетенції, критичне мислення, рефлексія, самостійність, потреба в успішній діяльності, відповідальність, творчий потенціал) та соціальні компетенції (правова та комунікативна компетентність). Тому модель навчання, спрямована на набуття лише необхідних фахових знань має бути доповнена цільовим формуванням визначених якостей особистості студента ВНЗ – майбутнього фахівця.

Список використаних джерел:

1. Козлов Н. И. Формула успеха, или Философия жизни эффективного человека / Н. И. Козлов. М. : АСТ-ПРЕСС КНИГА, 2004. 304 с.
2. Технології життєвого успіху: [практично зорієнт. посіб.] / [І. Г. Єрмаков та ін. ; редкол. : І. Г. Єрмаков та ін.] М-во освіти і науки України. К.: Гімназія «Консул» № 86, 2007. 663 с.
3. Трейси Б. Достижение максимума / Брайан Трейси. Минск: Попурри, 2000. 368с.

**МЕТОДИЧНИЙ МАЙДАНЧИК «ПЕДАГОГІКА БЕЗПЕКИ»
ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ
ПРЕДМЕТУ «ОСНОВИ ЗДОРОВ'Я» ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ
ОСВІТИ НА ПРИНЦИПАХ АНДРАГОГІКИ ТА ПЕДАГОГІКИ БЕЗПЕКИ**

Чвалун С.В.,

*методист обласного методичного кабінету
Навчально-методичний центр цивільного
захисту та безпеки життєдіяльності Сумської області*

Сучасне життя доводить необхідність повсякденного забезпечення безпеки життєдіяльності та вимагає навчання населення безпечному способу життя в складних умовах соціального, техногенного, природного і екологічного неблагополуччя.